

УДК 528:911.3

Ю.І. Прасул

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

ІНФОРМАЦІЙНО-КАРТОГРАФІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СІЛЬСЬКОГО ТУРИЗМУ

Вступ. Для сучасної людини в умовах напруженого міського життя потреба у зміні навколишнього середовища під час відпочинку перетворилася на першу необхідність. Чим більше місто, тим гостріше це відчувається. Зараз у світі спостерігаються зміни масового рекреаційно-туристичного інтересу – від розважальних поїздок до морського узбережжя до змістовних, пізнавальних подорожей у сільську місцевість, де корінного міського мешканця скрізь оточує екзотика: аграрні й сільські пейзажі, традиційний селянський спосіб життя, свійські тварини, екологічно чисті продукти тощо. З другої половини ХХ ст. сільський туризм у більшості країн розглядається як невід’ємна складова частина комплексного соціально-економічного розвитку села та як один із засобів вирішення багатьох сільських проблем. Зараз сільський туризм досить поширений в усьому світі: в Західній Європі, Америці, азійських країнах; особливо популярний він у Франції, в Іспанії, Італії, Хорватії, Румунії, Польщі. В Україні широкого поширення він набув у Карпатському регіоні, на Буковині. При цьому виділяють три різновиди сільського туризму в Україні: агротуризм, відпочинковий туризм, екотуризм [3].

Вихідні передумови. У 1990-х рр. сільські місцевості України зазнали істотних структурних змін, проблем із зменшенням населення, зростанням безробіття, зменшенням прибутків, втратою сільської ідентичності й культури. Відродження і подальший економічний та соціальний розвиток сільських осередків України нині пов’язують із туризмом, зокрема сільським туризмом. В указі Президента України «Про основні напрями розвитку туризму в Україні до 2010 року» (№ 973/99 від 10.08.1999), постанові Кабінету міністрів України «Про затвердження Державної програми розвитку туризму на 2002-10 рр.» (№ 583 від

29.04.2002) сільський туризм посів чільне місце. У цих документах відзначаються такі проблеми, як недостатній рівень розвитку туристської інфраструктури, недосконалість бази даних стосовно об'єктів туристичної сфери, і поставлено однією із задач поліпшення інформаційного забезпечення розвитку туризму. Все це безпосередньо стосується і сільського туризму.

Постановка задачі. Українське село має мальовничі природні ландшафти, унікальну історико-етнокультурну спадщину, самобутній побут та традиції. Усі ці фактори сприяють розвитку туристичної діяльності на селі. Але при цьому існують серед інших такі проблеми, як створення позитивного образу регіону як туристичного продукту, активізація просування регіонального туристичного продукту на внутрішньому та зовнішньому ринках туристичних послуг, покращання й урізноманітнення анімаційних послуг туристичного характеру. Залишаються недостатньо вивченими питання дослідження регіональної ресурсної бази для розвитку сільського туризму, інформатизації сільського та міського населення про можливості відпочинку на селі, інформаційного і картографічного забезпечення розвитку цього виду туризму. Головною **метою** проведеного дослідження є виявлення основних характерних рис і можливостей розробки інформаційно-картографічного забезпечення сільського туризму.

Виклад основного матеріалу. Наукові дослідження свідчать про те, що сільський туризм здатний забезпечити економічну та демографічну стабільність у сільських місцевостях та вирішити їхні соціально-економічні проблеми. Сільський туризм допоможе підняти рівень місцевої економіки, молодь буде частіше залишатися на селі, отримавши змогу працювати на будівництві, обслуговувати туристів, розвивати місцеві ремесла.

Основою розвитку туризму є туристично-рекреаційний потенціал, який включає природні (орографічні, ландшафтні, кліматичні, водні, бальнеологічні, біотичні ресурси), біокультурні (об'єкти заповідного фонду, в межах яких дозволені окремі види рекреаційної діяльності в регламентованій формі), історико-етнокультурні (археологічні, архітектурні, історичні, культурні, етнографічні ресурси тощо) та інфраструктурні (засоби розміщення, харчування, транспо-

рту, зв'язку тощо) ресурси [1]. Сільська місцевість України має унікальні природні рекреаційні та історико-культурні туристські ресурси, має вигідне для розвитку міжнародного туризму геополітичне положення у центрі Європи. Площа потенційних рекреаційних ресурсів України сягає 12,8 % її території [1].

Аналіз літературних джерел дозволяє зробити висновки про відсутність однакових підходів різних дослідників і туристських об'єднань щодо визначення сільського туризму, його класифікації, характерних ознак та особливостей. Розвиток масової світової практики організації сільського туризму досі випереджає його теоретичне обґрунтування.

Найпростіше сільський туризм ними визначається як туризм, що проходить у сільському поселенні [2].

Відповідно до напрямку роботи пропонуємо в класифікації туризму додати такий критерій, як тип місцевості, що використовується для відпочинку та рекреації. При цьому слід виділяти окремо міський і сільський туризм. Перший використовує передусім антропогенні ресурси, сезонність виражається слабо, а основний обсяг обслуговування здійснюється шляхом проведення екскурсій. Сільський туризм передбачає тимчасове перебування у сільській місцевості з оздоровчо-естетичними, пізнавальними чи іншими цілями. Організація такого виду туризму пов'язана з використанням природних ресурсів, сезонність різко виражена (літній та зимовий відпочинок), а основний обсяг обслуговування здійснюється шляхом надавання послуг - проживання, харчування, іноді анімаційних програм. При цьому рекомендуємо дотримуватися визначення сільського туризму як специфічного відпочинкового виду туризму, що передбачає тимчасове перебування туристів у сільській місцевості та отримання ними послуг сільського туризму з широким використанням природного, матеріального і культурного потенціалу місцевості.

Ураховуючи те, що в умовах загальноекономічної кризи економічні і соціальні проблеми села надзвичайно загострилися, широке розповсюдження і розвиток сільського туризму є особливо бажаним. Серед потенційних можливостей та напрямів розвитку туристично-ресурсної бази можна назвати народні

промисли, традиційні страви, розваги, екскурсійно-краєзнавчі одноденні тури у супроводі гіда, надання інформації про місцевість та інші види туристичного продукту, які пов'язані з традиційним місцевим укладом.

Великою проблемою є рівень інформованості населення про туристичні ресурси місцевості. Для розширення туристичних подорожей у сільську місцевість необхідно розробляти нові тематичні та комплексні маршрути, рекламувати сільські райони, багаті на рекреаційні ресурси, але в яких мало бувають туристи. Шляхом вирішення деяких з цих проблем є проведення комплексних наукових досліджень географічного спрямування в галузі сільського туризму, тобто дослідження рекреаційно-туристичних ресурсів, розробка туристичних маршрутів та інших комплексних анімаційних програм, розробка інформаційно-картографічного забезпечення на системній основі.

Використання системної методології інформаційно-картографічного забезпечення сільського туризму дозволяє відображати туристично-рекреаційну систему з її елементами системою картографічних творів для потреб туризму, туристичних каталогів та буклетів, а також здійснювати системну реалізацію цього процесу. Для цього існують об'єктивні передумови: наявність вихідної тематичної інформації, зацікавленість розвитком сільського туризму, сучасні можливості забезпечення аудіо- та відеоінформацією, розвиток геоінформаційних та мультимедійних технологій картографування, високий рівень розвитку всіх географічних наук та картографії зокрема.

Системне інформаційно-картографічне забезпечення сільського туризму є практичним напрямом сучасного географічного картографування, а його основна мета полягає у забезпеченні туристів, організаторів і дослідників туризму практично спрямованою інформацією про територію сільської місцевості, її історію, природу, культуру, населення, об'єкти туризму та туристичної інфраструктури, умови і фактори розвитку туристичної діяльності.

Результатом виступає система інформаційного забезпечення сільського туризму, яка має три складові-модулі: некартографічний (краєзнавча література, фотоальбоми, буклети, календарі, листівки та інші твори з описом та фотознім-

ками туристичних ресурсів), вербально-графічний (путівники, звіти про різноманітні походи, рекламні буклети туристичних установ, календарі та інші твори, що містять картографічну складову), картографічний (регіональна система картографічних творів для потреб туризму, виконаних на різних матеріалах). Саме ця система з інформацією про об'єкти туризму та туристичної інфраструктури, умови і фактори розвитку туристичної діяльності виступає головним ресурсом у сфері сільського туризму.

Особливості туризму та ресурсів його розвитку зумовили такі характерні риси системного інформаційно-картографічного забезпечення сільського туризму, як міждисциплінарний підхід до розробки інформаційної системи; відповідність тематичної інформації точності, адресації, сучасності, повноті, цінності, системній пов'язаності елементів, унікальності, виразності; застосування картографічного методу як основного; необхідність використання натуралістичних та символічних картографічних значків; запровадження легенд нової структури; нестандартність та оригінальність дизайну; при визначенні загальногеографічного та тематичного змісту інформаційно-картографічних систем доцільно застосовувати структурно-графічне моделювання, що допомагає відтворити та пов'язати туристичний потенціал сільської місцевості, можливості, напрямки туристичної діяльності на даній території, систему показників інформаційного забезпечення, що допоможе максимально корисно і повно використовувати специфічний сільський ресурс (чудові ландшафти і краєвиди, чисті джерела, лісові території, неповторні річки, і головне, самобутній етнокультурний сільський потенціал).

Висновки та перспективи подальших досліджень. Проблема відсутності забезпечення сільського туризму системою картографічних творів, буклетів, каталогів та іншою необхідною інформацією викликає низку проблем, серед яких є незначні туристичні потоки в сільську місцевість. Наявність цього ресурсу допоможе вирішити дану проблему, але по-перше, необхідні хоча б теоретичні наробки з цієї тематики. Проведене дослідження дозволило виділити структуру, основні характерні риси та шляхи системного інформаційно-картографічного

забезпечення сільського туризму, які рекомендується застосовувати для будь-яких рівнинних сільських місцевостей України.

Література:

1. Бейдик О.О. Рекреаційно-туристські ресурси України: методологія та методика аналізу, термінологія, районування. - К.: Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка, 2001. - 395 с.
2. Климов А.В. Сельский туризм и природно-заповедный фонд Харьковщины // Бизнес Информ. – 2002. - № 5-6. – С. 41-43.
3. Рутинський М.Й., Зінько Ю.В. Сільський туризм: Навчальний посібник. - К.: Знання, 2006. - 271 с.